

ISSN 2307-5740
DOI 10.31891/2307-5740

Науковий журнал

ВІСНИК

Хмельницького
національного
університету

Економічні науки

2023, № 3

Scientific journal

HERALD

of Khmelnytskyi National University

Economic sciences

2023, Issue 3

Хмельницький 2023

ВІСНИК

Хмельницького національного університету. Серія: економічні науки

Затверджений як фахове видання (перереєстрація), група «Б»

Наказ МОН 28.12.2019 №1643

Засновано в липні 1997 р.

Виходить 6 разів на рік

Хмельницький, 2023, № 3 (318)

Засновник і видавець: Хмельницький національний університет
(до 2005 р. — Технологічний університет Поділля, м. Хмельницький)

Наукова бібліотека України ім. В.І. Вернадського http://nbuy.gov.ua/j-tit/Vchnu_ekon

Журнал включено до наукометричних баз:

Index Copernicus <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=7040>

Google Scholar <http://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=nDupjDAAAAAJ>

CrossRef <http://doi.org/10.31891/2307-5740>

Головний редактор Григорук Павло Михайлович, д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки, аналітики, моделювання та інформаційних технологій в бізнесі Хмельницького національного університету

Заступник головного редактора. Нижник Віктор Михайлович, д. е. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, проректор з науково-педагогічної роботи

Голова редакційної колегії серії «Економічні науки» Хмельницького національного університету

Відповідальний секретар Кравчик Юрій Васильович, к. е. н., начальник відділу інтелектуальної власності та трансферу технологій Хмельницького національного університету

Члени редколегії серії «Економічні науки»

Альохін О. Б., д. е. н.; Білик В. В., д. е. н.; Васильківський Д. М., д. е. н.; Вівчар О. І., д. е. н.; Ведерніков М. Д., д. е. н.; Вишковська Зофія, д. е. н. (Польща); Гавловська Н. І., д. е. н.; Геєць В. М., д. е. н.; Гончар О. І., д. е. н.; Григорук П. М., д. е. н.; Джалагонія Давід, проф. (Грузія); Дихаминджия Ірма, д. е. н. (Грузія); Диха М. В., д. е. н.; Єпіфанова І. Ю., д. е. н.; Івашків І. М., к. е. н.; Журба І. Є., д. е. н.; Завгородня Т. П., д. е. н.; Замазій О. В., д. е. н.; Євдокимов В. В., д. е. н.; Йохна М. А., д. е. н.; Король С. В., к. е. н.; Кравчик Ю. В., к. е. н.; Ковальчук С. В., д. е. н.; Кулинич Р. О., д. е. н.; Лук'янова В. В., д. е. н.; Ляшенко О. М., д. е. н.; Любохинець Л. С., д. е. н.; Матюх С. А., к. е. н.; Мікула Н. А., д. е. н.; Микитенко В. В., д. е. н.; Мороз О. В., д. е. н.; Несторенко Т. П., проф. (Польща); Нижник В. М., д. е. н.; Олуйко В. М., д. н. держ. упр.; Орлов О. О., д. е. н.; Поліщук І. І., д. е. н.; Прямухіна Н. В., д. е. н.; Рудніченко Є. М., д. е. н.; Семикіна М. В., д. е. н.; Скоробогата Л. В., к. е. н.; Стадник В. В., д. е. н.; Тельнов А. С., д. е. н.; Ткаченко І. С., д. е. н.; Троїцьковські Тадеуш, к. е. н. (Польща); Тюріна Н. М., к. е. н.; Філіппова С. В., д. е. н.; Хрущ Н. А., д. е. н.; Церуйова Тетяна, д. е. н. (Словакія); Череп А. В., д. е. н.; Чорна Л. О., д. е. н.

Технічний редактор

Кравчик Ю. В., к. е. н.

Редактор-коректор

Броженко В. О.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Хмельницького національного університету,
протокол № 13 від 25.05.2023

Адреса редакції: Україна, 29016,
м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11,
Хмельницький національний університет
редакція журналу "Вісник Хмельницького національного університету"
☎ (0382) 67-51-08
e-mail: visnyk.khnu@khmnu.edu.ua
web: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik>

Зареєстровано Міністерством юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 24921-14861ПР від 12 липня 2021 року (перереєстрація)

© Хмельницький національний університет, 2023
© Редакція журналу "Вісник Хмельницького національного університету", 2023

ЗМІСТ

АНЖЕЛІКА КРУТОВА, ОКСАНА НЕСТЕРЕНКО ОБЛКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	7
МАРІЯ РУЩИШИН ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ	17
ВОЛОДИМИР ПАНЧЕНКО, ОКСАНА ПАНЧЕНКО МЕТОДИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ БІЗНЕСУ	24
ВАЛЕРІЙ ЖУК, ВІКТОР ЗАМЛІНСЬКИЙ, ОЛЕКСІЙ ДЯЧЕНКО РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛКУ У СТАНОВЛЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ	29
НАТАЛІЯ КАРВАЦКА, АНДРІЙ ГОНЧАРУК ОЦІНКА ТРЕНДІВ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	34
ЛАРИСА ГЕВЛИЧ, ІВАН ГЕВЛИЧ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛКУ І АУДИТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В ДИДЖИТАЛ-ЕКОНОМІЦІ	40
ЛЮДМИЛА САЧИНСЬКА СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	45
НАТАЛІЯ ПАНЬКІВ, ОКСАНА МОТУЗ РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОГО БРЕНДУ СХІДНИЦІ В УМОВАХ ВІЙНИ	49
ТЕТЯНА АРХИПОВА, НАТАЛІЯ АВРАМЕНКО ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА	63
ЮРІЙ КРАВЧИК, ОЛЕКСАНДР МОСКАЛЮК, ВІРА ШПИЛЬОВА, БОРИС КУЦЕНКО НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ	68
НАТАЛІЯ ГАВЛОВСЬКА, ВАДИМ ЗАКУСИЛО, ЄВГЕН РУДНІЧЕНКО, НАЗАР БРЕЦЬКО СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	75
ТЕТЯНА ГІЛЬОРМЕ, ІЛІЯ НАКАШИДЗЕ ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ КОНСТРУКТИВУ СОНЯЧНИХ БАТАРЕЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ	82
ІГОР ЗВАРИЧ, ЛЕСЯ ДМИТРИШИН, ОЛЕНА ЗВАРИЧ РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У ФОРМУВАННІ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ	91
ЛЮДМИЛА ХОМЕНКО, НАТАЛІЯ ЯЦЕНКО, АНАСТАСІЯ МЕЛЬНИЧУК УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ОБЛКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	103
ДІНА ШКВАРУК ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АПК (НА ПРИКЛАДІ США)	110
ЯНА ПУХАЛЬСЬКА ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ НОВИХ ПОКУПЦІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	114
ОЛЕНА ГЕЙДАРОВА ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ НЕЧІТКИХ МНОЖИН ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ КРИЗИ	118
ВІКТОРІЯ ЄВГУШЕНКО, ТЕТЯНА ШУБА, ЄВГЕН ЛІСЕНИЙ, ІЛІЯ РОЖЕНКО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ТОРГОВОГО ПЕРСОНАЛУ В УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЯХ	124
РУСЛАН ШАМРІН, ЮЛІЯ ЛІЖНИК ПАРАМЕТРИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ СПОЖИВЧИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ТОВАРУ ДЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ ФІЛЬТРІВ ПОШУКУ В ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНІ	129
ОЛЕГ НИЖНИК, ІРИНА НИЖНИК КОМПЛЕКСНІСТЬ ОЦІНКИ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	134
МАРИНА ЛЕЩЕНКО, ВЛАДИСЛАВ ПАСЕНКО, ТЕТЯНА САХНО СУЧАСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У МІЖНАРОДНОМУ ФІНАНСОВОМУ ПРОСТОРІ	139
ІРИНА ФАДЄЄВА СТАБІЛІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НАФТОГАЗОВИДОБУВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	145
РУСЛАН АВГУСТИН, ІРИНА ДЕМКІВ ЗАСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ ЯК ЧИННИКА ПОДОЛАННЯ ДЕПРЕСИВНОСТІ ВІДДАЛЕНИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	151
АНДРІЙ САВЦЬКИЙ СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ АКТИВІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	156
АЛІНА ЯКИМЧУК, КОСТЯНТИН ПАВЛОВ, ОЛЕНА ПАВЛОВА, ІГОР ГОЛУБЧУК ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД	163
МАРТА ДЕРГАЛЮК РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	169
СВІТЛАНА КОВАЛЬ, ЮЛІЯ МИРОШ, ІГОР ГРИБИК АНАЛІЗ ЗМІН ПОТРЕБ СПОЖИВАЧІВ РУХОМОГО ЗВ'ЯЗКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	173
ВІКТОРІЯ ГРИЦУН СТАТИСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ	180
КОСТЯНТИН ЛАТИШЕВ, ОЛЕНА МОРОЗ, МАРИНА БІЛИК МОДЕЛЬ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ БРЕНДІВ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ	186
ІРИНА ЄПФАНОВА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ СЕКТОРА ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА	192
СВІТЛАНА КОВАЛЬЧУК МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ «ФОРМУЛИ 4 К» ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРАНТОВИХ ПРОГРАМ	199
ГАЛІНА СКИБА, СЕРГІЙ КОРБУТ, ІНГА ШАПОВАЛОВА СИСТЕМНО-СТРУКТУРНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ: СТАН І ПРІОРИТЕТИ ПОКРАЩЕННЯ	207
ІННА ІРТИЩЕВА, ІРИНА КРАМАРЕНКО, КОСТЯНТИН ЗАВГОРОДНІЙ ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЗАСАДАХ ІНКЛЮЗИВНОСТІ	214

НАТАЛІЯ ГАВКАЛОВА, ОЛЬГА ДЕНИСЮК ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	220
СВІТЛАНА ТУЛЬЧИНСЬКА, ТЕТЯНА ТКАЧЕНКО ПРИНЦИПИ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КОНКУРЕНЦІЇ	226
СЕРГІЙ МОРОЗ, АЛЛА МЕЙШ, СОФІЯ ЛЕВЧЕНКО КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ	231
ВІТАЛІЙ КАЛІНІЧЕНКО МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ТОВАРНОЮ СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	239
МІЛІТА ВЕНАЖИНДЕНЕ, ЛЮДМИЛА ЧОРНА, ОЛЕНА КОВАЛЕНКО МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА БІОЕКОНОМІКИ	244
МИХАЙЛО ГРОД, НАТАЛІЯ РЕЗНІКОВА ФІНАНСОВІ ТА ІНВЕСТИЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ СПРИЯННЯ ЦИРКУЛЯРНІЙ ЕКОНОМІЦІ: СТАЛІЙ РОЗВИТОК І КЛІМАТИЧНА НЕЙТРАЛЬНІСТЬ ЯК ТРИГЕРИ ОЗЕЛЕНЕННЯ МІЖНАРОДНИХ РИНКІВ КАПІТАЛУ	249
ЮРІЙ ГУДЗЬ, ВІТАЛІЙ КАРПЕНКО PEST-АНАЛІЗ В СИСТЕМІ МАРКЕТИНГОВОГО АНАЛІЗУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	260
ГАЛИНА БОЙКІВСЬКА, МАР'ЯНА КУШПІР НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ АТ «УКРТРАНСГАЗ» СТРИЙСЬКЕ ВУПЗГ	265
ОЛЕНА ЗОРІНА, НАТАЛІЯ КАМЕНЕВА, АЛІНА КІПРЕНКО РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЯКІСНИХ ПОКАЗНИКІВ ВИКОРИСТАННЯ РУХОМОГО СКЛАДУ НА СОБІВАРТІСТЬ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ	271
ОЛЕНА БОЧКО БЕЗПЕКОВИЙ МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	280
СЕРГІЙ ПОПОВИЧ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ	285
ІЛОНА БАБУХ АКТУАЛЬНІСТЬ ТА СПЕЦИФІКА СУЧАСНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	291
ПЕТРО СКРИПЧУК, МИХАЙЛО СКРИПЧУК, ДАМІАН ПАНАСЮК, ВІКТОР РИБАК ЕКОЛОГІЧНА СЕРТИФІКАЦІЯ ТЕРИТОРІЙ ПРИРОДНО-ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ ТА ОБ'ЄДНАНИХ ГРОМАД: ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ ДЛЯ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ	295
ОЛЕНА ЗАГОРЯНСЬКА, ЯН ПРОЯЄВ, ЗЛАТА МАЛАНЧУК ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ, ЗОКРЕМА ЯКІСНИХ ФОТОГРАФІЙ, ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ТУРИСТІВ ДО КРЕМЕНЧУЦЬКОГО РЕГІОНУ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	305
ВІТАЛІЙ КУСТОВ, ВІТАЛІЙ ТРЯЩЕНКО ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ	311
ТАРАС ВАСИЛЬЦІВ, РОСТИСЛАВ БАРАН ІНСТРУМЕНТИ ПРОТИДІЇ СИСТЕМНІЙ КОРУПЦІЇ: АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ	318
ІГОР МИХАЛЬЧУК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ: ЕВОЛЮЦІЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ	323
КУМАР ДЖАІН ПРАДІП, НАТАЛІЯ ГАВКАЛОВА, ЄВГЕНІЙ ЛИТОВЧЕНКО АНАЛІЗ ЧИННИКІВ ВПЛИВУНА РІВЕНЬ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	331
ІРИНА ДВОРНИК, ОЛЕКСІЙ ДВОРНИК, ОЛЬГА ГАРАФОНОВА, ВАЛЕРІЙ ПАЛІСВ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	338
ВІТАЛІЙ КАРПЕНКО КО-БРЕНДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ СПІЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ	344
ОЛЕНА ПТАЩЕНКО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ	352
МИХАЙЛО ГАВЕНКО, ВІТАЛІЙ ШАРКО КОМЕРЦІЙНА ТА ЛОГІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ КОНТРАКТНОГО ТИПУ	360
БОГДАН АНДРУШКІВ, ОЛЕКСАНДР ЧЕРЕП, НАТАЛІЯ КИРИЧ, ОЛЬГА ПОГАЙДАК, ОСТАП БОЙКО ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ НАГОРОДНОЮ СПРАВОЮ В УКРАЇНІ У ВОЄННИЙ ТА ПОВООЄННИЙ ПЕРІОДИ	366
СЕРГІЙ МАТЮХ, ЄВГЕН РУДНІЧЕНКО, НАТАЛІЯ ГАВЛОВСЬКА ДЕТІНІЗАЦІЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	373
ЮЛІЯ САМОЙЛИК, МАКСИМ ВЕРНИГОРА СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ	378
ОЛЕНА СМЕТАНЮК, ДМИТРО ЦІСАР ПЛАТФОРМИ ЯК БІЗНЕС-МОДЕЛЬ: ЗДОБУТТЯ КОНКУРЕНТНОЇ ПЕРЕВАГИ ЧЕРЕЗ ЕКОСИСТЕМНИЙ ПІДХІД	386
НАТАЛІЯ МІЩЕНКО, НАТАЛІЯ ГРАДУК, ВОЛОДИМИР БОДНАРЮК ЗАСОБИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА МІКРОРІВНІ УПРАВЛІННЯ	391
БОГДАН ДЕРГАЛЮК, ОЛЬГА КОЖЕМЯЧЕНКО МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	397
ГАННА ЖОСАН, ПАВЛО ДОБРЯНСЬКИЙ АНАЛІЗ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	401
ІРЕНА СВИДРУК, ВОЛОДИМИР ГРИНІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	405
НАТАЛІЯ ПРЯМУХІНА ПРІОРИТЕТИ ЛЮДИНООРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ УКРАЇНИ	412
ОЛЕНА ЮДІНА, НАТАЛІЯ СТЕБЛЮК, СЕРГІЙ ІВАНЦОВ, ДАР'Я ВАСЬКОВА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКЛАДУ СФЕРИ ТУРИЗМУ ТА ГОСТИННОСТІ	418

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-44>

УДК 336.148

Сергій ПОПОВИЧ

Вінницький національний аграрний університет

<https://orcid.org/0000-0002-3364-3614>

popovych.sergey.vn@gmail.com

КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ

Стаття присвячена дослідженню контролю за використанням державних коштів на базі місцевих бюджетів України, розглянуто сутність, принципи, функції, сучасні завдання, види, форми та методи державного фінансового контролю.

Мета – розкрити вплив державного контролю місцевих бюджетів, обґрунтувати засади державного управління в частині фінансів.

Контроль державних фінансів здійснюється з метою забезпечення законності у сфері взаємовідносин зі спеціальними державними органами, запобігання фінансовим порушенням, зміцнення фінансової дисципліни при формуванні, розподілі та використанні державних коштів. Роль державного фінансового контролю постійно зростає, оскільки він є важливим засобом адміністративно-правового регулювання економічних, політичних та соціальних процесів в Україні, є не лише гарантією прозорості діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, а й гарантією фінансової стабільності. Контроль за державними коштами особливо важливий у сфері державного управління, так як від ефективності його здійснення залежить успішний розвиток економіки держави. Крім того, проведення контролю за розподілом та використанням державних коштів до нормативів державного фінансового контролю дозволить покращити координацію діяльності контролюючих органів при управлінні бюджетними процесами на всіх рівнях бюджету, реалізації контрольних заходів та управлінських рішень.

Практичне застосування державного контролю, зокрема проведення ефективного аудиту, підвищить ефективність контрольних заходів, створить передумови для координації діяльності контрольних органів та підконтрольних суб'єктів державного фінансового контролю, збільшить надходження до місцевих бюджетів. Наведені відмінності провідних країн світу щодо державного фінансового контролю.

Ключові слова: бюджет, фінансовий контроль, фінансові порушення, аудит, місцевий бюджет, дебіторська заборгованість, видатки, Держаудит.

Serhii POPOVYCH

Vinnitsia National Agrarian University

CONTROL OVER THE USE OF STATE FUNDS

The article is devoted to the study of control over the use of public funds on the basis of local budgets of Ukraine, considers the essence, principles, functions, current tasks, types, forms and methods of public financial control. The influence of state control of local budgets is revealed, the principles of public administration in the part of finances are substantiated.

The purpose is to reveal the influence of state control of local budgets, the principles of public administration in the field of finance are substantiated.

The control of public finances is carried out in order to ensure legality in the field of relations with special state bodies, prevention of financial violations, strengthening financial discipline in the formation, distribution and use of public funds. The role of public financial control is constantly growing, as it is an important means of administrative and legal regulation of economic, political and social processes in Ukraine, is not only a guarantee of transparency of state bodies and local governments, but also a guarantee of financial stability. Control over public funds is especially important in the field of public administration, as the effectiveness of its implementation depends on the successful development of the state economy. In addition, control over the distribution and use of public funds to the standards of public financial control will improve the coordination of regulatory bodies in managing budget processes at all levels of the budget, the implementation of control measures and management decisions.

The practical application of state control, in particular the conduct of effective audits, will increase the effectiveness of control measures, create conditions for coordination of control bodies and controlled entities of state financial control, increase revenues to local budgets. The differences of the world's leading countries in terms of public financial control are presented.

Key words: budget, financial control, financial violations, audit, local budget, receivables, expenditures, State Audit.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Сучасні реформи місцевого самоврядування та децентралізація в Україні активізували процеси, спрямовані на забезпечення фінансової самостійності територіальних громад. Головним завданням держави є розвиток ефективної бюджетної системи України. Доходи місцевих бюджетів безпосередньо характеризують самодостатність органів місцевого самоврядування та їхню фінансову залежність від держави. Необхідність зміцнення та вдосконалення місцевих бюджетів, що є основою місцевого фінансування, відіграє важливу роль у сучасній державі. Це можливо лише за наявності кваліфікованих кадрів органів місцевого самоврядування, які виконують свої обов'язки, сприяють підвищенню рівня життя місцевого співтовариства та соціально-економічному розвитку конкретного регіону.

Останніми роками контролюючі органи все більше виявляють значну кількість фінансових порушень в розподілі державних коштів, а також нецільове їх використання. Досить складна ситуація щодо контролю за бюджетом й на місцевому рівні. Подекуди відслідковуються опосередковані зв'язки між посадовцями органів місцевого самоврядування, комунальними підприємствами та контролюючими

органами за бюджетними коштами, що зводить нанівець перевірочні фінансові звіти, чим самим лише збільшують нанесення збитків місцевим бюджетам.

Громадянське суспільство має контролювати використання місцевих бюджетів із застосуванням моделей державного аудиту провідних країн світу. Місцеві ЗМІ відіграють особливу роль у контролі за використанням державних фінансів. Звичайно, поширення інформації про злочин чи крадіжку становить велику небезпеку для журналістів. Проте за допомогою соціальних мереж, незалежних регіональних чи національних ЗМІ, що спеціалізуються на боротьбі з корупцією, результати досліджень антикорупційної спільноти можуть бути поширені та доведені до загальної інформації. У свою чергу, місцеві органи влади мають бути готовими працювати з активістами громадянського суспільства для надання інформації про використання бюджетних коштів. Така співпраця дозволить не лише скоротити кількість конфліктних ситуацій, а й ефективніше керувати фінансами. У статті буде розкрито різні види контролю за державними коштами в Україні.

Зростання обсягів фінансових порушень в Україні спричинено не відсутністю інституціональної структури державного фінансового контролю, а слабкістю його теоретико-методологічної та методичної бази, недоліками в організації контрольного процесу [1]. Так, використання форм, що не відповідають сучасним вимогам, контролю сьогодні не дозволяє державі швидко та якісно впливати на процеси, що відбуваються в економіці, забезпечувати концентрацію контрольних заходів на найбільш пріоритетних напрямках фінансової діяльності.

Від ефективності контролю багато в чому залежить добробут народу, задля чого одна з найважливіших функцій державного управління повинна бути спрямована на виявлення відхилень від прийнятих стандартів законності, доцільності і ефективності управління фінансовими ресурсами та державною власністю, а також на своєчасне вжиття необхідних відповідних коригувань і запобіжних заходів [2].

Аналіз досліджень та публікацій

Дана проблематика зацікавила науковців, серед яких Р. Адамс, В. Андрущенко, М. Беккер, О. Василик, Ю. Вороніна, Р. Доджа, В. Зайчикова, Д. Карлмайк, О. Кириленко, І. Луніна, О. Лучка, В. Опарін, К. Павлюк, Ю. Хілобок та інші постійно порушують питання про вдосконалення та зміцнення доходних та місцевих бюджетних механізмів відповідно до сучасних реалій, а також проведення контролю за розподілом та використанням бюджетних коштів. Зокрема О. Василик вважає, що фінансовий контроль є функцією управління фінансами, яка включає контроль за дотриманням фінансово-економічного законодавства у процесі формування та використання грошових фондів [3, с. 342].

Науковці у своїх публікаціях розглядають деякі практичні аспекти організації та функціонування фінансового контролю, але не мають єдиної думки щодо основних понять контролю, фінансового контролю та їх механізмів. Поряд з цим Г. М. Давидов зазначає, що специфіка державного контролю полягає в тому, що при його проведенні використовуються вартісні показники, які визначають кінцевий результат господарського процесу [4, с. 10]. В законах та постановах зустрічаються термінології, яких відслідковується певна суперечливість в їх тлумаченні.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження форм і методів контролю за використанням державних фінансів на рівні місцевих бюджетів в Україні, зокрема, його сутність, принципи, функції, сучасні завдання, види, форми та методи, а також науковий аналіз досягнення фахівців у поясненні сутності використання місцевих бюджетів України.

Виклад основного матеріалу

Поточна економічна ситуація потребує детальної оцінки використання бюджету органами місцевого самоврядування визначення резервів надходжень до муніципального бюджетів. Формування системи управління країни багато в чому залежить від довіри її громадян та іноземного співтовариства, а також від розвитку бізнесу, умов економічного розвитку та сприятливого інвестиційного клімату. Метою перевірок використання місцевих бюджетів є комплексна оцінка роботи територіальних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у фінансовій сфері, їх ефективної економічної спроможності, використання наявних фінансових ресурсів та пошук додаткових джерел для надходжень до бюджету. При виборі об'єкта управління, як місцевий бюджет, важливо вибирати об'єкт з урахуванням зміни структури витрат бюджету та значущості кількості місцевих бюджетів в Україні з точки зору ефективності контрольного заходу. Основними умовами вибору об'єктів контролю місцевих бюджетів є капітальні витрати, місцеві бюджетні програми та їх фінансування, дотації; витрати бюджету розвитку, недотримання пропозицій раніше проведених перевірок, наявність благодійних та спонсорських угод, повідомлення правоохоронних органів щодо порушень бюджетного законодавства.

Найбільш поширеними порушеннями фінансової та бюджетної дисципліни є:

- здійснення витрат за рахунок коштів державного бюджету, що підлягають фінансуванню з місцевого бюджету;

- незаконне відчуження майна;
- необґрунтоване відшкодування витрат третіх осіб, фізичних осіб або за рахунок коштів загального фонду витрат спеціального фонду;
- нецільове використання бюджетних грошей;
- закони про оплату праці, при обчисленні та сплаті єдиного соціального податку, за незаконної сплати пільг, допомог.

Базові причинами порушень є низька якість внутрішнього контролю та безвідповідальне ставлення багатьох розпорядників бюджету, керівників підприємств, установ та організацій.

Аналіз використання місцевих бюджетів показує, що є резерви збільшення доходів задля зміцнення бюджетів місцевих громад.

Для вивчення проблем у здійсненні витрат місцевих бюджетів та обґрунтування причин їх виникнення контролюючі органи:

- проводять аналіз показників місцевого бюджету, у тому числі бюджетної галузі;
- аналізує правильність результатів під час внесення змін до бюджету відповідно до законодавства;
- аналіз пропорційності забезпечення виділення ключовими розпорядниками коштів місцевих бюджетів, умов погашення кредитів, і навіть роз'яснення напрямів проведення резервного фонду.

На прикладі окремих головних розпорядників бюджету необхідно проаналізувати критерії виділення та надання різними установами у межах діяльності бюджетних коштів, пропорції розподілу коштів між установами:

- визначити можливість спрямування витрат спеціального бюджетного фонду на покриття заборгованості, отриманої із загального бюджетного фонду, тобто здійснити такий напрям;
- дослідити причини утворення вільних залишків на рахунках бюджету та аналізувати напрями їх використання у наступному бюджетному році;
- здійснити аналіз дебіторської заборгованості та зобов'язань бюджетних установ, у тому числі позабюджетних, розпорядників загального бюджету та кодів економічної класифікації витрат бюджету, потреби у трудовитратах щодо зменшення дебіторської заборгованості, бухгалтерські справи;
- аналіз стану та потреби у грантах та субсидіях з державного бюджету, аналіз балансу короткострокових кредитів, грантів та субсидій до місцевих бюджетів, малобюджетні фонди;
- аналіз можливості видачі грошей на бізнес-кредити та першочергові витрати;
- вивчити інші питання, що впливають на ефективність бюджету.

Зокрема, причинами бюджетних порушень є невідповідність між затвердженими прогнозами Міністерства фінансів України та показниками місцевих фінансових органів, особливо проблеми на етапі планування бюджетних показників. Щорічні розбіжності виявляються при розрахунку прогнозних показників, затверджених Міністерством фінансів України та місцевими фінансовими органами щодо витрат бюджету.

Таким чином, аналіз дозволяє своєчасно виправити помилки у плануванні поточного бюджету та закласти основний фундамент бюджету на наступний період. Держаудит працює над усуненням недоліків та порушень, виявлених контрольними заходами, та повним дотриманням цих вимог.

Важливим чинником забезпечення ефективності контролю є незалежність експертів. Оцінюючи ефективність бюджету, він повинен мати можливість продемонструвати фінансові результати процесу прийняття рішень.

Прагнення України побудувати сучасну європейську державу включає переосмислення основних законів державного управління. Основними завданнями реформи є реструктуризація державного фінансового механізму з урахуванням найкращого світового та європейського досвіду та особливостей діяльності вітчизняної фінансової системи. Контроль за державними фінансами є невід'ємним атрибутом державних фінансів, які реформування одна із пріоритетів ефективної системи управління [5, с. 101].

Враховуючи, що жодна країна світу не є досконалою, а й має свої недоліки, для неї існують різні способи контролю та аудиту. Однак світова спільнота віддана справі, однією з яких є впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та аудиту; консолідація зусиль щодо здійснення міжнародної аудиторської діяльності; відношення національних відносин до аудиту та контролю; підтримка всіх контрольно-ревізійних органів.

Значення контролю за бюджетними витратками повинні полягати не лише у фіксації фактів розкрадання та використання бюджетних коштів, а й у підтвердженні досягнення необхідної мети шляхом наголошення на ефективності управлінських рішень щодо раціонального використання коштів.

На даний час департаменти, структури в області здійснення контролю за бюджетними коштами не виконують своєї основної профілактичної функції та, як правило, виступають в ролі реєстратора правопорушень, аудит та ревізія практично не актуальні та неефективні в умовах ринкової економіки України.

Найпоширеніший вид перевірок – ревізія. Це дає змогу місцевому бюджету виявляти нецільові кошти, які практично неможливо повернути. Використання різних форм допервинного контролю дозволяє не тільки виявляти небажані явища, а й запобігати їх виникнення.

Перевірки та ревізії не повною мірою забезпечують необхідні умови фінансової дисципліни, оскільки зосереджені на фінансово-господарських операціях попередніх звітних періодах організації, які перевіряють.

Завданням державного фінансового аудиту є підтвердження законності операцій із бюджетними коштами, дотримання відповідних законів, і правил, і навіть достовірність бухгалтерської звітності. Ці завдання зазвичай вирішуються протягом року.

Державний аудит виконання місцевих бюджетів (аудит виконання бюджету) – це форма державного фінансового контролю, спрямована на виявлення причин, що перешкоджають ефективному формуванню та виконанню місцевих бюджетів, а також розробка пропозицій щодо усунення таких причин [6, с. 120].

Аудит проводиться з метою перевірки та аналізу фактичного виконання місцевого бюджету, ефективності використання комунальних коштів, майна та інших активів, достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю. Основними завданнями державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів є такі:

- оцінка стану формування і рівня виконання місцевого бюджету;
- виявлення причин, які негативно впливають на виконання місцевого бюджету;
- окреслення шляхів удосконалення управління бюджетними коштами, державним і комунальним майном, у тому числі можливості збільшення обсягів доходів бюджету [7, с.102].

Ніхто не перевіряє достовірність інформації, що надається головними розпорядниками бюджету у фінансових та бюджетних звітах, тому велика ймовірність того, що цифри, подані у звітах, не відповідають умовам роботи. Справді, річний фінансовий аудит Держаудитслужби не дає відповіді на питання, наскільки точно річний фінансовий звіт відображає фінансове становище розпорядника бюджету і чи цей звіт описує його положення, рахунків, включаючи загальні та спеціальні залишки коштів, таким чином, зміцнить аудиторський потенціал Рахункової палати, інтегрує його на свій рахунок аудиту та систему внутрішнього контролю, а також запевнить річні фінансові звіти основних видаткових підрозділів.

Слід зазначити, що здійснення контрольних заходів у вигляді перевірки місцевих бюджетів не повністю охоплює проблеми бюджетного процесу на його етапах формування, а також процедури, які не можуть бути віднесені до правопорушень у зв'язку з порушеннями (грошовими або матеріальними втратами). Наприклад, виділення землі замість продажу через торги чи торги; здавання в оренду майнових комплексів, будівель та споруд з подальшою приватизацією; продаж будівель та споруд без одночасного продажу тощо.

Приєднання України до міжнародних інститутів державного контролю фінансової галузі потребує врахування їх розвитку з метою покращення контролю за державними фінансами у разі розвитку національної системи державного фінансового контролю.

Україна є членом міжнародних інституцій з питань фінансового контролю:

- Міжнародна організація вищих контрольних органів – INTOSAI;
- Європейська організація вищих органів контролю державних фінансів – EUROSAI.

INTOSAI – є міжнародною професійною організацією, що об'єднує вищі органи фінансового контролю країн, які є членами Організації Об'єднаних Націй. INTOSAI декларує сприяння кращому державному управлінню шляхом заохочення ВОФК до сприяння урядам у вдосконаленні їх діяльності, підвищення прозорості бюджетної сфери, забезпечення підзвітності, боротьби з корупцією, сприяння кваліфікованому та ефективному використанню державних ресурсів на користь народів [8, с. 66].

На сьогоднішній день за кордоном існують дві основні форми фінансового контролю: державний та аудиторський. Привертає увагу висока ефективність зарубіжних контрольних органів. В основному вони контролюють використання державних коштів та контроль за витратами міністерств, відомств та інших державних органів, здійснюють контроль за виробничо-фінансовою діяльністю приватних компаній щодо утримання та реалізації державних програм, виконання державного замовлення. Загалом результати перевірок допомагають виявляти та повертати великі суми незаконних державних коштів. Схема організації фінансового контролю за кордоном, заснована на аналізі фінансово-господарської діяльності, переважно підзвітна Парламенту, а ефект від незалежного аудиторського контролю, вищого органу державного фінансового контролю, що здійснює контроль за видатками державного бюджету, ще важливіше.

Спільним елементом формування моделі ефективного управління державними фінансами є обмеження діяльності вищих посадових осіб вищих контрольних органів, що забезпечує справедливості у виконанні функціональних обов'язків. Керівникам контрольних відомств, зрозуміло, заборонено поєднувати бізнес із депутатськими, судовими чи правоохоронними, силовими, іншими адміністративними посадами органів місцевого самоврядування, бути членами політичної партії, вони не повинні бути засновниками господарських структур, а також займатися оплачуваною роботою, крім наукової, літературної та іншої творчої діяльності, яка прямо вказана в Законі України «Про корупцію». У той самий час у західно-європейських країнах, наприклад у Польщі, вони мають право недоторканності, тобто не притягуються до кримінальної відповідальності без дозволу парламенту.

В ідеалі, кожен місцевий бюджет повинен забезпечувати фінансування за рахунок місцевих податків і зборів. У Польщі, наприклад, місцеві бюджети часто мають профіцит у результаті збору місцевих

податків, тому вони повністю забезпечені фінансовими ресурсами, що є основою розвитку. Нормативно-правові акти, що регламентують бюджет Німеччини докладно визначають, скільки грошей виділяється міністерствам, і жодне міністерство не має повноважень переносити витрати з одного пункту до іншого. В Італії міністерство фінансів не може втрутатися розподіл коштів, схвалених парламентом. Британський парламент, який проголосував за бюджетні виділення, передає міністерству фінансів право щодо прийняття рішень про виплати. Таким чином міністерство фінансів стимулює міністерства на збільшення щоденних витрат.

Переходячи до бюджету США, то у ньому зазначені певні зобов'язання по витратам, зокрема: короткострокові зобов'язання щодо виплати заробітної плати працівникам, відсотків, грошових коштів за договорами позики, договорами купівлі-продажу службових приміщень та іншими договорами. Тому основний контроль зосереджений на боргу: прямого контролю над витратами грошей, крім ревізій, немає.

У розвиненому світі територіальні суспільства є соціально-політичними стабілізаторами країни, опираючись на місцеві бюджети. Проте в Україні більша частина місцевих бюджетів є дотаційною, а частка надходжень від місцевих податків та зборів невелика. Тому необхідно проводити регулярний внутрішній аудит.

Внутрішній аудит – одночасне дослідження ефективності та законності діяльності, діагностування та оцінювання (на основі глибоко продуманих методологічних підходів) системи управління ризиками, внутрішнього контролю та управління державною установою в цілому, підготовка у доброзичливій співпраці з працівниками цієї установи пропозицій та рекомендацій [9, с. 91].

В основу внутрішнього аудиту покладено принцип ризику, який проводиться вибірково – лише щодо ризикованих (проблемних) операцій. На відміну від класичного аудиту, внутрішній аудит виявляє як порушення, так і проблеми та його причини. При цьому внутрішній аудит не цікавить характеру порушення.

Внутрішній аудит базується на трьох основних елементах:

- довіра та розуміння з боку керівництва та співробітників державної установи (розуміння того, що це не є додатковим та непотрібним тягарем);

- додана вартість виробництва – визначення додаткових резервів, зниження невиробничих витрат. Це ефект аудиту;

- забезпечення якості шляхом сертифікації діяльності на рівні міжнародних аудиторських організацій.

Міжнародними нормами (стандартами) передбачено, що внутрішній контроль передбачає передачу частини повноважень та виокремлює певну зону відповідальності керівника. Керівник повинен нести відповідальність за свої (фінансові, адміністративні) рішення та результати управління, а також за розвиток та вдосконалення системи внутрішнього контролю. Для забезпечення такої відповідальності потрібна допомога внутрішнього аудитора.

Загалом іноземний незалежний аудит – це нормально, але кожен має свої особливості. При цьому важливо вивчити особливості та досвід проведення аудиту за кордоном, оскільки він поки не набув широкого застосування в Україні.

З урахуванням світового досвіду можна визначити основні критерії контролю за фінансуванням бюджетних коштів: правомірність використання грошей, відповідність видатків встановленим нормативам, технічні можливості, цільове та ефективне використання. Аудит повинен визначити, чи фінансові правила компанії, установи, організації або державної установи відповідають відповідним положенням. Валідація повинна визначати потребу в ресурсах та їх використання. Гроші повинні використовуватися у своїх цілях, тобто вони повинні відповідати тій меті, на яку вони виділені. Ефективність визначається критеріями продуктивності (порівняння результатів, послуг та інших результатів з плановими результатами керівників чи одержувачів бюджетних коштів) та економіки (досягнення запланованих результатів керівників чи одержувачів з використанням мінімальної суми бюджету), досягнення найкращих результатів за рахунок готівки або бюджетних коштів [10, с. 178].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Як результат бачимо, що необхідно запровадити постійний контроль за бюджетними видатками уповноваженими підрозділами, особливо за умов бюджетного дефіциту. З наведених низки країн видно, що контроль за бюджетними коштами в країнах має ряд відмінностей. На мою думку, слід звернути увагу на модель контролю в Сполучених Штатах Америки. Проте усі країни об'єднує єдине – необхідність постійного централізованого контролю за державними бюджетними коштами незалежними службами, організаціями.

Література

1. Брехов С.С. Державний фінансовий контроль за сплатою податку на прибуток підприємств в Україні : дис. ... канд.ekon.наук : 08.00.08. Ірпін, 2010.
2. Щирба І.М. Облік оплати праці та аудит її ефективності : дис. ... канд.ekon.наук : 08.00.09. – Тернопіль, 2011.

3. Василик О. Д. Теорія фінансів. К. : НІОС, 2000. 342 с.
4. Давидов Г. М. Аудит. К. : Знання, 2001. 10 с.
5. Хмельков А.В. Державний фінансовий контроль : навч. посіб. Харків, 2013, 101 с.
6. Дікань Л.В., Голуб Ю.О., Синюгіна Н. В. Державний аудит. Київ : Знання, 2011. 120 с.
7. Шашкевич О.Л. Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій : монографія / за ред. Кириленко О.П. Тернопіль : ТНЕУ, «Економічна думка», 2008. 376 с.
8. Шашкевич О.Л. Нова парадигма контролю за дотриманням бюджетного законодавства. Світ фінансів. 2011. Вип. 4. С. 66.
9. Івашова Л. М., Гнезділова О. М., Волик Н. Г. Фінансовий контроль і аудит: реалії та перспективи розвитку : монографія. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2012. 91 с.
10. Данчевська І.Р., Ковалюк О.М. Зарубіжний досвід державного фінансового контролю місцевих бюджетів та шляхи його покращення в 189 Україні. Economy and society: modern foundation for human development. Leipzig university. 2016. С. 178.

References

1. Briekhov S.S. Derzhavnyi finansovyi kontrol za splatou podatku na prybutok pidpriemstv v Ukraini : dys. ... kand.ekon.nauk : 08.00.08. Irpin, 2010.
2. Shchyrba I.M. Oblik oplaty pratsi ta audyt yii efektyvnosti : dys. ... kand.ekon.nauk : 08.00.09. – Ternopil, 2011.
3. Vasylyk O. D. Teoriia finansiv. K. : NIOS, 2000. 342 s.
4. Davydov H. M. Audyt. K. : Znannia, 2001. 10 s.
5. Khmelkov A.V. Derzhavnyi finansovyi kontrol : navch. posib. Kharkiv, 2013, 101 s.
6. Dikan L.V., Holub Yu.O., Syniuhina N. V. Derzhavnyi audyt. Kyiv : Znannia, 2011. 120 s.
7. Shashkevych O.L. Modernizatsiia mistsevykh finansiv Ukrainy v umovakh ekonomichnykh i sotsialnykh transformatsii : monohrafiia / za red. Kyrylenko O.P. Ternopil : TNEU, «Ekonomiczna dumka», 2008. 376 s.
8. Shashkevych O.L. Nova paradyhma kontroliu za dotrymanniam biudzhethnoho zakonodavstva. Svit finansiv. 2011. Vyp. 4. S. 66.
9. Ivashova L. M., Hniezdilova O. M., Volyk N. H. Finansovyi kontrol i audyt: realii ta perspektyvy rozvytku : monohrafiia. Zaporizhzhia : Klasychnyi pryvatnyi universytet, 2012. 91 s.
10. Danchevska I.R., Kovaliuk O.M. Zarubizhnyi dosvid derzhavnoho finansovoho kontroliu mistsevykh biudzhethiv ta shliakhy yoho pokrashchennia v 189 Ukraini. Economy and society: modern foundation for human development. Leipzig university. 2016. S. 178.